

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Холназаров Рухулло Мухамадович дар мавзӯи «Таҳлили лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳои ноҳияи Лахш» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)– доктор аз рӯйи ихтисос, аз рӯйи ихтисоси 6D 02.05.00.–Филология (6D 02.05.02.–Забони тоҷикӣ)

Ҳар як марҳилаи тараққиёти ҷамъияти инсонӣ дар забон нақши худро гузоштааст. Таҳлили лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳо, хусусан антропонимҳои ноҳияи Лахш аз он барӣ набуда, барои дарки амиқи моҳияту пешрафти илми забоншиносии тоҷик ба аҳамияти калони илмӣ ва амалӣ молик аст. Ба ин маънӣ мавзӯи мавриди таҳқиқ бидуни шакку шубҳа хеле актуалӣ ба шумор меравад. Ҳарчанд дар бобати антропонимҳо дар илми забоншиносии тоҷик баъзе қорҳои таҳқиқотӣ анҷом дода шуда бошад ҳам, вале дар хусуси антропонимҳои ноҳияи Лахш таҳқиқоти ҷиддиву ҷамъбасти ба назар намерасад. Диссертатсияи Холназаров Рухулло иқдоми ҷиддие дар ин соҳа ба шумор рафта, самарои кӯшишу талошҳои илмӣ ва заҳмати зиёди ӯ дар ин ҷанбаъ аст. Ин вазифаи муҳим ва масъулиятнокро диссертант ба уҳда гирифта, тавонистааст аввалин шуда, дар асоси маводи зиёд хусусиятҳои хеле муҳими антропонимҳои ноҳияи Лахшро бо бурҳони қотеъ мӯшикофона ба риштаи таҳқиқ кашад.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёт ва замима иборат аст.

Дар муқаддима муаллиф обзори мухтасари таҳқиқи асарҳои мақолаҳои марбут ба антропонимҳоро дода, якчанд масъалаи марбут ба мавзӯъ, ташаккули антропонимҳои ноҳия аз нигоҳи таърихӣ, нишон додани номҳои аслии тоҷикӣ, таҳлили гендерӣ, сохтори морфологии антропонимҳои ноҳияи Лахш ва ғайраро аз нуқтаи назари илми забоншиносӣ бо дигар асарҳои илмӣ андоза намудааст, ки ин аҳамияти диссертатсияро боз дучанд афзудааст.

Боби якуми диссертатсия “Ташаккули антропонимҳои ноҳия аз нигоҳи таърихӣ” унвон дошта, аз се фасли асосӣ ва зерфаслҳо иборат аст. Дар ин боб муаллиф роҳҳои гуногуни ташаккули антропонимҳои ноҳияи Лахшро таҳқиқ намуда, ба хулосаи дуруст омадааст, ки “баромади бештари номҳои асли ба қадимтарин сарчашмаҳои забони тоҷикӣ-яке аз забонҳои қадимаи мансуби гурӯҳи забонҳои эронӣ марбут мебошад. Забонҳои қавмҳои эронӣ ба се давраи инкишоф- бостон, миёна ва нав таҷзия шуда, баррасӣ гардидаанд. Антропонимия низ... ин се давраро аз сар гузаронидааст” (саҳ. 11). Дар боби якуми диссертатсия номҳои аслии тоҷикӣ, номҳои давраи қадим, миёна ва нав бо мисолҳои фаровон диди назар карда шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия, ки “Хусусиятҳои этнолингвистии номҳои ашхоси ноҳия” ном дорад, масъалаҳои муҳим, яъне муносибати таърихӣ тоҷикону қирғизон ва инъикоси онҳо дар антропонимҳо, гендер ва таҳлили гендерӣ тасниф намудаанд. Дар таҳлили гендерӣ муаллиф қайд намудааст, ки “дар мисоли умумии 2452 антропонимҳои ноҳия метавон зикр кард, ки 1651-тоаш номхоеанд, ки мансу ба мардон аст” (саҳ 17-18). Ин гурӯҳи антропонимҳоро ба се бахш- антропонимҳои мардона, занона ва муштарақ тақсим кардааст ва маводи раднашаванда оварда, ба таври муназзам фикри худро тақвият додааст.

Боби сеюми диссертатсия “Хусусиятҳои овозӣ ва грамматикӣ номҳои ашхос” ном дорад. Боби мазкур аз фаслу зерфаслҳо иборат буда, дар ин боб хусусиятҳои фонетикӣ, морфологӣ антропонимҳои ноҳияи Лахш ҳамаҷониба тарҳрезӣ шудаанд. Чунончи, таркиби морфологӣ антропонимҳои ноҳияи Лахшро ба сода, сохта ва мураккаб ҷудо карда, қайд менамояд, ки аффиксҳо вобаста ба мавқеъ ва дараҷаи истеъмолашон сермахсул, каммахсул ва бемахсулмебошанд.

Дар натиҷаи таҳлилу таҳқиқи амиқи диссертатсия ба муаллифи диссертатсия муяссар гардидааст, ки хусусиятҳои лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳои ноҳияи Лахшро аз нигоҳи интишор ва доираи истеъмол қотеона нишон дода, барои таҳқиқи минбаъдаи антропонимҳои ноҳияи Лахш тавсияҳо диҳад. Диссертатсия дар маҷмӯъ ба кас таассуроти хуб мебахшад. Ба муаллиф ҳалли масъалаҳои, ки ҳамчун мақсад ва ҳадафи диссертатсия қарор гирифтаанд, пурра муяссар гардидааст. Дар диссертатсия бори нахуст дар илми забоншиносии тоҷик таҳлили лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳои ноҳияи Лахш ба сурати яқлухт ва системанок мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Бо вучуди ин автореферат аз баъзе камбудихо оро нест:

1. Забони автореферат равону илмӣ бошад ҳам, гоҳо ҷумлаҳои носуфта дар саҳифаҳои 5, 13, 15 ва 17 ба назар мерасанд.
2. Дар саҳифаҳои 4, 7 ва 19 сиву се номи олимон такрор ба такрор оварда шудаанд.
3. Дар саҳифаи 18 омадааст: “аксарияти номҳо... аз нигоҳи гендер тафовутҳои хоссаро инъикос намудаанд. Ин тафовутҳо дар қисмати фонетика мушоҳида мешаванд. Масалан, ... агар ба мард тааллуқ дошта бошад, ба сурати Маҳабат... агар ба зан мансуб бошад, Муҳабат истифода мешавад” (саҳ. 18). Ин ҷо муаллиф танҳо якто мисол овардаасту ҳалос. Ҳол он ки бо-як мисол исбот кардани фикри худ амри маҳол аст.
4. Баъзан аломатҳои китобат риоя намешаванд.

Ин эродҳо чузъӣ буда, ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши илмию амалии диссертатсияро коҳиш намедихад. Муаллим аз анбӯҳи афкори мухталиф ҷавҳареро кашада, тавонистааст, ки мақому манзалаат ва хусусиятҳои лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳои ноҳияи Лахшро ба таври илмӣ исбот намояд.

Аз ин рӯ, бо итминон изҳор менамоем, ки автореферат ва диссертатсияи Холназаров Рухулло Муҳамадович дар мавзӯи «Таҳлили лингвистӣ, гендерӣ ва омории антропонимҳои ноҳияи Лахш» диссертатсияи таҳқиқотии баанҷомрасида ҳисобида шуда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D 02.05.00.–Филология (6D 02.05.02.–Забони тоҷикӣ) мебошад.

**Номзади илмҳои филологӣ,
дотсенти кафедраи забони
тоҷикии ДДОТ ба номи
Садриддин Айни**

Алиев Одилҷон

**Имзои Алиев Одилҷонро тасдиқ
мекунам, Сардори раёсати кадрҳо
ва қорҳои махсуси ДДОТ ба номи
Садриддин Айни**

Назаров Давлатхон